

СТВОРЕННЯ ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНОГО ОСВІТЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ КОМП'ЮТЕРНОГО ПРОФІЛЮ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА

У статті обґрунтовано, що вдосконалення організації педагогічних процесів буде сприяти формуванню професійно важливих і особистісних якостей майбутніх фахівців. Визначено, що створення практико-орієнтованого освітнього середовища буде сприяти більш ефективному формуванню конкурентоздатності майбутнього педагога професійного навчання в системі соціального партнерства.

Ключові слова: конкурентоздатність, умова, практико-орієнтоване освітнє середовище, педагог професійного навчання.

I. Huzii. Creating practice-oriented educational environment as prerequisite for forming competitiveness of future computer teachers of vocational education in the system of social partnership. In the article, it has been justified that organization of pedagogical processes will contribute to forming professionally important and personal qualities of future specialists. It has been determined that creation of a practice-oriented educational environment will contribute to more effective forming competitiveness of future vocational education teachers in the system of social partnership.

Key words: competitiveness, prerequisite, practice-oriented educational environment, vocational education teacher.

В статье обосновано, что совершенствование организации педагогических процессов будет способствовать формированию профессионально важных и личностных качеств будущих специалистов. Определено, что создание практико-ориентированного образовательной среды будет способствовать более эффективному формированию конкурентоспособности будущего педагога профессионального обучения в системе со-

циального партнерства.

Ключевые слова: конкурентоспособность, условие, практико-ориентированная образовательная среда, педагог профессионального обучения.

Мета: на основі логічного аналізу результативно спрямованих чинників удосконалення педагогічних процесів визначити й обґрунтувати організаційно-педагогічні умови формування конкурентоздатності майбутніх педагогів професійного навчання комп'ютерного профілю в системі соціального партнерства.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Сьогодення вітчизняної освіти характеризується реформаційними процесами, орієнтованими на наближення педагогічних систем до вимог глобалізаційного світового простору. У таких динамічних умовах соціальний контекст конкурентоздатності фахівців розширюється педагогічним значенням, зокрема для майбутніх педагогів професійного навчання, здатних ефективно функціонувати в освітній практиці, адаптуватись до мінливого середовища, досягати результатів на ринку освітніх послуг.

Сучасна концепція інноваційного поступу освіти і науки окреслює якісно нові вектори розвитку для вищої школи, згідно з якими нагальними у вирішенні постають завдання щодо осучаснення напрямів і спеціалізацій професійної підготовки відповідно до потреб ринку праці; оновлення змісту, методів, форм, технологій навчання; формування компетентних і конкурентоздатних, затребуваних у суспільстві фахівців. У зв'язку з цим у вищих навчальних закладах України відбувається модернізація традиційних і пошук таких нових організаційних і педагогічних умов підготовки фахівців, які максимально сприяли б всебічному розвитку студентів, забезпечували їхню соціальну і професійну самореалізацію.

Педагогічна цілісність освітніх систем

формується на основі якісної організації навчальної, виховної, практичної діяльності у площині єдиної мети. Різноманітність факторів, чинників, умов чи обставин у навчальному процесі інтегруються в усіх частинах професійної підготовки, водночас декомпозиційноуючись окремими підсистемами, чітко зорієнтованими на розвиток конкретних явищ.

У контексті формування конкурентоздатності майбутніх педагогів професійного навчання комп'ютерного профілю в системі соціального партнерства виникає потреба визначення й обґрунтування організаційно-педагогічних умов, спрямованих на досягнення позитивних змін у динаміці досліджуваної якості на основі удосконалення процесів формування її структурних компонентів: ціннісно-мотиваційного, компетентісно-діяльсного і особистісно-рефлексивного.

Розуміючи конкурентоздатність майбутнього педагога професійного навчання як особистісну якість, яка усвідомлено виражається мотивованими діями в конкретних умовах професійного та соціально-економічного середовища, ми переконані, що підбір найбільш оптимальних організаційно-педагогічних умов її формування має забезпечити "... баланс між соціальними і індивідуальними потребами, які, запускаючи механізм саморозвитку (самовдосконалення, самоосвіти), забезпечують готовність особистості до реалізації власної індивідуальності і зміни суспільства" [6, 33].

Аналіз досліджень і публікацій. Теоретичний розгляд наукових праць, присвячених удосконаленню організації педагогічних процесів з метою формування професійно важливих і особистісних якостей майбутніх фахівців, засвідчує різноаспектність класифікацій і змісту педагогічних умов, що пов'язано із їх включенням до окремих ланок освіти й функціональним спрямуванням конкретних педагогічних процесів.

Дефінітивний аналіз поняття "умова" дає змогу навести низку пояснень цього

терміна: умова – це "необхідна обставина, яка робить можливим здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь", "обставини, особливості реальної дійсності, при яких відбувається або здійснюється що-небудь" [3, 1295]; "середовище, в якому перебувають і без якого не можуть існувати, і як обставини, за яких щось відбувається" [11, 498]; "правила, вимоги, виконання яких забезпечує що-небудь" [7, 617].

Особливий інтерес для нашого наукового пошуку становлять праці учених, у яких схарактеризовано умови, що забезпечують формування конкурентоздатності/конкурентоспроможності майбутніх фахівців у навчальних закладах різних рівнів акредитації і форм власності. До прикладу, О. Сушенцев найбільш сприятливими педагогічними умовами формування конкурентоздатності майбутніх техніків електромеханіків у процесі вивчення фахових дисциплін визначає: впровадження інноваційних педагогічних технологій, методів активного та інтерактивного навчання; розвиток творчого технічного мислення студентів; використання "портфоліо" індивідуальних професійних досягнень студента [10, 11]; С. Безбородих вважає, що для формування конкурентоздатності майбутніх педагогів у процесі професійної підготовки необхідними є: створення акмеологічного середовища, що забезпечує актуалізацію творчого потенціалу студентів як передумови саморозвитку й самовдосконалення для професійного зростання й успішної самореалізації в майбутній педагогічній діяльності; установлення діалогової взаємодії як основи співробітництва та співтворчості всіх учасників педагогічного процесу з метою формування особистісних професійно значущих якостей майбутніх педагогів як конкурентоспроможних фахівців; залучення студентів до різноманітних видів квазіпрофесійної діяльності на основі використання форм і методів контекстного навчання [2, 115]; своєю чергою, О. Ангеловський доводить, що формування конкурентоспроможності студентів у процесі професійної підготовки здійснюється в рамках наступних умов: аквізіція пізнавальної та практичної діяльності на основі виявлених інтересів, нахилів, здібностей студентів; використання педагогічної рефлексії як фактору формування професіоналізму й конкурентоспроможності студентів ВНЗ; організація соціального партнерства вищого професійно-освітнього закладу [1, 11]; О. Романовська організаційно-педагогічними умовами

підготовки конкурентоздатного фахівця в інженерно-педагогічному навчальному закладі визначає: розвиток мотивації оволодіння професією на основі системи професійно-орієнтованих знань; включення в професійно-орієнтовану діяльність з метою розвитку професійних якостей і умінь; організація педагогічної рефлексії з метою формування конкурентоздатності майбутніх інженерів-педагогів [8, 59]; В. Хапілова переконана, що підвищення рівня конкурентоздатності майбутніх фахівців у процесі підготовки у ВНЗ уможливується через спеціальну соціально-психологічну програму навчання, яка спрямована на оволодіння студентами: знаннями, що розкривають зміст та структуру конкурентоздатності; методами діагностики основних структурних компонентів конкурентоздатності; засобами та прийомами розвитку конкурентоздатності [12, 1–2].

На основі узагальнення поглядів дослідників щодо формування умов формування конкурентоздатності майбутніх фахівців в освітніх установах встановлено, що характер визначених чинників передбачає результативні зміни в освітньому середовищі, у процесі професійної підготовки, у самосвідомості студентів тощо. Обґрунтування таких чинників, найбільш доцільних для формування конкурентоздатності майбутніх педагогів професійного навчання комп'ютерного профілю в системі соціального партнерства, стане основою визначення достатніх організаційно-педагогічних умов, спрямованих на формування та реалізацію необхідних якостей досліджуваного явища.

Виклад основного матеріалу дослідження. Організаційні, управлінські чи змістові функції процесів професійної підготовки реалізуються в освітньому середовищі, яке, на переконання В. Слободчикова, є центральним компонентом сфери освіти, починається там, де відбувається зустріч того, хто навчається, і того, хто навчає. Під час цієї зустрічі суб'єкти освіти починають спільно проектувати і будувати освітнє середовище як предмет і ресурс своєї освітньої діяльності [9, 15]. В освітньому середовищі досягаються планові результати освіти, спрямовані на формування необхідних знань, умінь і навичок студентів.

У змісті законодавчо-нормативних документів у сфері вищої освіти, зокрема у державному стандарті професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, недостатньо акцентовано увагу на формуванні у студентів змістових характеристик конкурентоздатності. Відтак і освітнє середовище

вищих навчальних закладів (далі – ВНЗ) функціонує в межах регламентованої структури й змісту професійної освіти, епізодично надаючи суб'єктам навчання проявляти автономність, відповідальність, наполегливість, харизматичність, креативність тощо в умовах прогресивного поступу професійного середовища.

У зв'язку з цим процес формування конкурентоздатності майбутнього педагога професійного навчання комп'ютерного профілю вимагає видозміни освітнього середовища у напрямку розширення його ресурсів практичним змістом, орієнтованим на безперервний розвиток конкурентоздатності у контексті перспективних вимог обраної професії.

Ураховуючи необхідність розвитку конкурентоздатності майбутнього педагога професійного навчання комп'ютерного профілю у соціально-педагогічному контексті, вважаємо, що необхідною умовою для сприятливого формування ціннісно-мотиваційного, компетентнісно-діяльнісного і особистісно-рефлексивного компонентів досліджуваного явища є створення практико-орієнтованого освітнього середовища з максимальним використанням ресурсів соціального партнерства між ВНЗ і закладами професійно (професійно-технічної) освіти.

Розмірковуючи над поняттям "середовище", ми поділяємо позицію Н. Крилової, котра в цілому оточуючий людину соціальний простір характеризує як макросередовище, а у конкретному розумінні – як мікросередовище – безпосереднє соціальне оточення, зона безпосередньої активності індивіда, його найближчого розвитку й дій [5, 93].

У контексті створення практико-орієнтованого середовища для формування конкурентоздатності майбутнього педагога професійного навчання комп'ютерного профілю в умовах соціального партнерства, ми розуміємо, що результати співпраці між ВНЗ і професійними навчальними закладами акумулюються у мікросередовищі навчального закладу, у якому здійснюється підготовка майбутніх фахівців, виступаючи "внутрішніми" каталізаторами функціонування освітнього простору. У той же час вимоги ринку праці й оновлення професійних функцій у соціальному макросередовищі є тими зовнішніми рушійними чинниками, які спричинюють видозміни мікросередовищ.

Варто наголосити, що практико-орієнтоване середовище не є дієвим за відсутності спільного прагнення суб'єктів навчання до конструктивної

реалізації цієї умови. Ідеться про ціннісно-мотиваційне, особисте спрямування педагогів і студентів до налагодження зв'язків із соціальними партнерами, до освоєння і впровадження інноваційних педагогічних технологій (проектних, ігрових), моделювання професійних ситуацій, урізноманітнення форм навчання (проблемні лекції, бінарні заняття, тренінги, екскурсії тощо). Особливого значення практико-орієнтоване середовище набуває у період проходження студентами різних видів практики, забезпечуючи у цьому процесі соціальну, психологічну, професійну адаптацію особистості до реальних виробничих умов. За таких обставин перед майбутніми педагогами професійного навчання комп'ютерного профілю постають нові завдання, що вимагають від студентів комплексної мобілізації й функціонального спрямування усіх ресурсів конкурентоздатності при виконанні самостійної, науково-дослідницької і суспільно корисної діяльності.

Створення практико-орієнтованого освітнього середовища з максимальним використанням ресурсів соціального партнерства між ВНЗ і професійними (професійно-технічними) навчальними закладами гіпотетично має забезпечити позитивну динаміку рівнів сформованості конкурентоздатності майбутніх педагогів професійного навчання комп'ютерного профілю, водночас, поряд із цим, відбуватимуться зміни і у практиці професійної підготовки у ВНЗ, спрямовані на:

- удосконалення навчально-виховного процесу на основі використання можливостей соціального партнерства, що сприятиме соціалізації особистості у професійному середовищі;
- реалізацію положень компетентнісного підходу, орієнтованого на здатність особистості якісно й продуктивно демонструвати знання, уміння й навички у професійній діяльності;
- дотримання принципів зв'язку теорії з практикою, з життям; інноваційності, інтеграції, безперервності, партнерства і співробітництва, професійної мобільності, рефлексивності, змагальності (агоністики);
- досягнення взаємовідповідності між якістю професійної підготовки й соціально-економічними потребами держави в конкурентоздатних фахівцях, здатних забезпечити інноваційний поступ у площині конкретно професійного мікро- чи макросередовища.

В освітньо-професійній програмі підготовки бакалаврів за спеціальністю

015 "Професійна освіта (Комп'ютерна технологія)" зазначено, що випускник може працювати фахівцем у галузі освіти: (інструктор виробничого навчання; інструктор виробничого навчання робітників масових професій; майстер виробничого навчання; майстер навчального центру; викладач-стажист; технолог-наставник; керівник виробничої практики; завідувач навчальною лабораторією; завідувач майстерні; викладач інформатики; старший лаборант з навчального процесу; вихователь; вихователь гуртожитку; вихователь професійно-технічного навчального закладу; черговий по режиму в спеціальних школах та училищах) [4]. Відповідно доперспективних можливостей працевлаштування рівень конкурентоздатності майбутніх педагогів професійного навчання має задовольняти потреби ринку праці, зокрема закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Висновки з дослідження та перспективи подальших розвідок. Очевидно, що реформації у системі освіти сьогодні скеровують педагогічні системи на досягнення їх конкурентоспроможності у наданні освітніх послуг, висуваючи нові вимоги до організації професійної підготовки суб'єктів навчання. Означене обумовлює гнучкість організаційно-педагогічних умов формування конкурентоздатності майбутніх педагогів професійного навчання комп'ютерного профілю, їх модифікацію на задоволення актуальних потреб особистості шляхом видозміни освітнього середовища й удосконалення професійної підготовки. Однією з важливих організаційно-педагогічних умов формування конкурентоздатності майбутніх педагогів професійного навчання комп'ютерного профілю є створення практико-орієнтованого освітнього середовища з максимальним використанням ресурсів соціального партнерства між ВНЗ і закладами професійної (професійно-технічної) освіти. Перспективним вважаємо визначення та обґрунтування організаційно-педагогічних умов формування конкурентоздатності майбутніх педагогів професійного навчання комп'ютерного профілю в системі соціального партнерства.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Ангеловский А. А.* Формирование конкурентоспособности студентов в процессе профессиональной подготовки в вузе : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Ангеловский Алексей Анатольевич. – Магнитогорск, 2004. – 193 с.

2. *Безбородих С. М.* Формування конкурентоспроможності майбутніх педагогів у процесі професійної підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Світлана Миколаївна Безбородих. – Старобільськ, 2016. – 272 с.

3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел]. – [5-те вид. з дод. і допов.]. – К.; Ірпінь : Перун, 2005. – 1728 с.

4. Галузевий стандарт вищої освіти. Освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра за спеціальністю 6.010100.36 Професійне навчання. Комп'ютерна технологія в управлінні та навчанні. – К. – 2000. – 63 с.

5. *Крылова Н. Б.* Среда социокультурная образовательная / Н.Б.Крылова // Новые ценности образования: тезаурус. – М. : Педагогика, 1995. – 103 с.

6. *Маргулян Я. А.* Формирование конкурентоспособности выпускников вузов / Я. А. Маргулян // Традиционные духовные ценности и современная образовательная практика : материалы II всероссийской научно-методической очно-заочной конференции / [отв. ред. С. В. Бойко]. – Череповец : Филиал СПбГЭУ в г. Череповце, 2013. – 319 с.

7. Новий тлумачний словник української мови : у 3 т. / [за ред. В. Яременка, О. Сліпушко]. – К. : Аконті, 2006. – Т. 1. – 2006. – 926 с.

8. *Романовська О. О.* Організаційно-педагогічні умови підготовки конкурентоздатного фахівця в інженерно-педагогічному навчальному закладі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://repo.uira.edu.ua/jspui/handle/123456789/3173>. – Загол. з екрану.

9. *Слободчиков В.И.* Структура и состав образовательной сферы: категориальный анализ / В. И. Слободчиков // Психология обучения. – 2010. – № 1. – С. 4–24.

10. *Сушенцев О. О.* Формування конкурентоздатності майбутніх техніків електромеханіків у процесі вивчення фахових дисциплін : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Олександр Олександрович Сушенцев. – К., 2014. – 230 с.

11. Философский энциклопедический словарь / [ред.-сост. Е. Ф. Губский и др.]. – М. : Изд. дом "ИНФРА-М", 1997. – 574 с.

12. *Хапілова В. П.* Соціально-психологічні умови формування конкурентоздатності майбутніх менеджерів: автореф. дис. ...канд. психол. наук: 19.00.05 / В. П. Хапілова; Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – К., 2006. / 0 19 с.

Стаття надійшла 3.04.2017 р.